

Nr 9.

Ankom till riksdagens kansli den 7 april 1916 kl. 12 m.

Andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 9, i anledning av första kammarens beslut i fråga om skrivelse till Kungl. Maj:t angående åtgärder för ordnande och framtida förvaring av kommunala arkivalier.

I en inom andra kammaren av herrar *Molin* i Dombäcksmark och *Öberg* väckt och till dess första tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 196, hade hemställts, att andra kammaren för sin del ville besluta, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t företaga utredning angående utfärdande av sådana bestämmelser, att kommunala arkivalier bliva på ett betryggande sätt ordnade och förvarade, ävensom för riksdagen framlägga det förslag, som av utredningen kan föranledas.

Denna hemställan bifölls av andra kammaren, varefter beslutet delgavs första kammaren, som hänvisade ärendet till förberedande behandling av sitt första tillfälliga utskott. Detta utskott avgav i frågan följande utlåtande:

»I likhet med andra kammarens utskott anser utskottet förevarande angelägenhet vara av den betydelse, att det måste anses vara önskvärt, att ett samstämmande beslut i frågan av bägge kamrarna kommer till stånd. I princip lär icke heller någon skiljaktighet förefinnas mellan andra kammarens och utskottets ståndpunkt i frågan.

Utskottet kan dock icke till alla delar biträda, vad andra kammarens utskott i sitt utlåtande anfört.

*Första kam-
marens första
tillfälliga
utskott.*

Vad först angår kyrkoarkivens vård, synes den uppfattning, andra kammarens utskott företräder, knappast äga stöd i de verkliga förhållandena. I stort sett äro nämligen den kyrkliga kommunens arkivalier på ett ganska ändamålsenligt och lämpligt sätt ordnade och förvarade, där icke, vad förvaringen beträffar, ekonomiska svårigheter lagt hinder i vägen. Särskilt vill utskottet hava framhållit, hurusom en mycket verksam kontroll över kyrkoarkivens vård utövas vid biskops- och prostvisitationerna, vid vilka tillfällen arkiven, i den mån så anses böra ske, gallras och förteckningarna justeras. I vad andra kammarens utskotts hemställan avser även den kyrkliga kommunens arkiv kan utskottet således icke biträda samma utskotts mening.

Utskottet vill också starkt ifrågasätta, huruvida lämpligt vore, att såsom andra kammarens utskott — dock utan att angiva några motiv därför — föreslagit åt länsstyrelserna uppdraga att utöva inspektion över kommunernas arkiv, då näppeligen erforderlig sakkunskap av den art, en sådan inspektion, för att bliva till verkligt gagn, förutsätter, kan anses vara till finnandes hos nämnda myndigheter, vilkas arbetsbördä knappast heller lärer kunna rimligtvis ytterligare ökas, på sätt andra kammarens utskott ifrågasatt. Utskottet, som vid 1915 års riksdag för sin del uttalade sig för lämpligheten av att Kungl. Maj:t genom nådiga cirkulär eller på annat sätt, som kunde anses ändamålsenligt, fäste vederbörande kommuners uppmärksamhet på angelägenheten av, att en bättre vård av kommunala arkivalier komme till stånd, samt meddelade de råd och anvisningar, som i sådant syfte kunde anses påkallade, vidhåller fördenskull alltjämt detta sitt förslag, helst detta blivit av första kammaren vid nämnda riksdag bifallet.

Därjämte anser sig utskottet emellertid helt böra biträda förslaget, att de kommunala revisorerna skulle tydligen åläggas att ägna uppmärksamhet åt arkivvården inom kommunerna samt föreslå behövliga åtgärder m. m. Visserligen har utskottet icke förbisett, att därigenom i förevarande avseende försumliga kommuner icke bleve tvingade att bättre sörja för arkivvården. Då emellertid helt säkert mycket skulle kunna vinnas därigenom, att befintliga brister av revisorerna påpekades och förslag till deras avhjälpande framlades, biträder utskottet vad andra kammarens utskott därutinnan hemställt. Utskottet vill därtill blott lägga, att vid revisorernas granskning av arkiven särskilt bör tillses, att fullständiga förteckningar upprättats och att inventering av arkivalierna åtminstone vid arkivvårdares av- och tillträde blivit verkställd.

På grund av vad sålunda blivit anfört får utskottet hemställa, att första kammaren måtte för sin del besluta, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes *dels* på lämpligt sätt fästa vederbörande kommuners uppmärksamhet på angelägenheten av att kommunala arkivalier bliva på ett betryggande sätt ordnade och förvarade, *dels ock* vidtaga åtgärder i syfte att kommunala revisorer tydligen åläggas tillse, att kommunens arkivalier äro på ett betryggande sätt ordnade och förvarade, samt att i revisionsberättelsen över denna granskning avgiva utlåtande till stämman och föreslå behövlige åtgärder.»

Första kammaren biföll sitt utskotts hemställan; och har detta första kammarens beslut meddelats andra kammaren, som remitterat ärendet till sitt första tillfälliga utskott.

Då utskottet vid innevarande riksdag förra gången hade detta ärende under behandling, beslöt utskottet att i anledning av den väckta motionen hemställa om skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan om åtgärders vidtagande i två avseenden, nämligen i syfte *dels* att Konungens befallningshavande få sig ålagt att göra sig noga underrättade om kommunala arkivaliers förvarande samt vid förefallande behov härom lämna råd och upplysningar, *dels* att kommunala revisorer tydligen åläggas tillse, att kommunens arkivalier äro på ett betryggande sätt ordnade och förvarade, samt att i revisionsberättelsen över denna granskning avgiva utlåtande till stämman och föreslå behövlige åtgärder.

Utskottet.

Utskottets hemställan innefattade sålunda två slutyrkanden, och av dessa har första kammaren på hemställan av vederbörande utskott endast biträtt det senare, som avser tydligt åläggande för kommunala revisorer att öva viss tillsyn över kommunala arkivalier. Dessutom har första kammaren för sin del beslutat, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes på lämpligt sätt fästa vederbörande kommuners uppmärksamhet på angelägenheten av att kommunala arkivalier bliva på ett betryggande sätt förvarade.

Utskottet finner med tillfredsställelse, att första kammaren delat uppfattningen om behövligheten av att kommunernas revisorer erhålla det uppdrag, varom det här är fråga. Däremot har utskottet icke av vad första kammarens nyssnämnda utskott därjämte anfört kunnat finna sig föranlåtet att frångå den uppfattning, som utskottet förut uttalat i denna fråga. Sålunda anser utskottet fortfarande, att även de kyrkliga arkiven mångenstädes äro i behov av en bättre vård, ävensom att, då

det gäller förvarandet av kommunala arkivalier, mycket borde kunna uträttas även från länsstyrelsernas sida i den riktning, utskottet föreslagit.

Första kammarens vederbörande utskott framhåller, »huruom en mycket verksam kontroll över kyrkoarkivens vård utövas vid biskops- och prostvisitationerna». Att vid prostvisitationer en verksam kontroll i detta avseende skall kunna äga rum, har utskottet svårt att inse. Prostvisitationerna, varom föreskrives i kyrkolagen kap. 24 § 19, hade till huvudsyfte att rannsaka om tiondens riktiga utgörande, domkyrkotunnans levererande och kyrkoräkenskapernas förande samt att hålla husesyn. Sedan med dessa saker blivit annorlunda ordnat, ha dessa prostvisitationer alldeles kommit ur bruk och ha på länge ingestades förekommit utom i Lappmarken, varest därom särskilt är förordnat. De ofta med flera års mellanrum återkommande biskopsvisitationerna torde heller icke i nu berörda hänseende erbjuda tillräcklig garanti för en verksam kontroll. I föreskrifterna om biskopsvisitation i kyrkolagens 24 kap. finnes ingen föreskrift om att biskopen skall rannsaka om arkivets vård. Att vissa biskopar det oaktat vid visitationerna granska även arkiven, är lyckligtvis förhållandet, men någon skyldighet därtill har biskopen icke i vidare mån, än att han skall tillse, att svensk författningssamling och länskungörelserna äro kompletta.

Tillsynen över att kyrkoarkiven vederbörligen vårdas är i arkivstadgan den 31 december 1900 § 2 helt och hållet lagd i pastors hand. Endast om han anmäler, att däremot finnes något att anmärka, har domkapitlet att gripa in. Genom kungl. förordningen den 6 december 1907 har en viss inspektion av kyrkoarkiven ålagts riksarkivarien, men denna inspektion är uttryckligen inskränkt till »sådana kyrkoarkiv, vilkas äldre arkivalier enligt Kungl. Maj:ts medgivande icke behöva överlämnas till landsarkiv eller därmed jämförlig arkivdepå.» På grund av särskilt tillstånd av Kungl. Maj:t ha under de senaste åren arkivarierna vid landsarkiven inspekterat åtskilliga kyrkoarkiv, och av deras berättelser över dessa inspektioner framgår, att vad utskottet förut yttrat om kyrkoarkivens bristfälliga vårdande är i bedrövlig grad sant. Men det torde vara påtagligt, att det icke är nog med, att detta faktum konstateras, utan man bör sträva efter att ernå en verklig förbättring i dessa förhållanden.

Vidare ifrågasätter samma utskott starkt, huruvida det kan vara lämpligt att »åt länsstyrelserna uppdraga att utöva inspektion över kommunernas arkiv, då näppeligen erforderlig sakkunskap av den art, en

sådan inspektion, för att bliva till verkligt gagn, förutsätter, kan anses vara till finnandes hos nämnda myndigheter». I strid mot denna uppfattning anser utskottet det alldeles självklart, att länsstyrelserna för detta uppdrag äga en kompetens, som är fullt tillräcklig och större än den, man kan förutsätta hos de kommunala revisorerna, detta så mycket mera som meningen icke varit, att länsstyrelserna skulle direkt öva inspektion över de kommunala arkivalierna, utan endast — såsom det också heter i den hemställan, som andra kammaren för sin del bifallit — göra »sig noga underrättade om kommunala arkivaliers förvarande samt vid förefallande behov härom lämna råd och upplysningar». För ett sådant uppdrag — och om något annat har det icke varit fråga — måste länsstyrelserna anses vara synnerligen väl kvalificerade, och utskottet hoppas, att, för den händelse frågan skulle komma under Kungl. Maj:ts utredning, Kungl. Maj:t icke skall dela den uppfattning om länsstyrelsernas kvalifikationer, som första kammarens första tillfälliga utskott uttalat.

Utskottet vill icke motsätta sig yrkandet, att genom cirkulärskrivelser eller på annat sätt vederbörande kommuners uppmärksamhet fästes på angelägenheten av att kommunala arkivalier erhålla en tillfredsställande vård, ehuru utskottet fortfarande anser, att dylika cirkulärskrivelser utan samband med andra åtgärder skulle vara till föga eller intet gagn.

Då utskottet icke vill äventyra frågans lösning och då sannolikt samtliga de synpunkter, som vid ärendets behandling i riksdagen gjort sig gällande, vid en eventuell utredning av frågan komma att tagas i betraktande, vill utskottet icke för dessa meningsskiljaktigheters skull motsätta sig avlåtandet av en skrivelse i ärendet.

Utskottet får alltså hemställa,

att andra kammaren, med biträdande av första kammarens beslut, ville för sin del besluta, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes *dels* på lämpligt sätt fästa vederbörande kommuners uppmärksamhet på angelägenheten av att kommunala arkivalier bliva på ett betryggande sätt ordnade och förvarade, *dels ock* vidtaga åtgärder i syfte att kommunala revisorer tydligen åläggas tillse, att kommunens arkivalier äro

på ett betryggande sätt ordnade och förvarade, samt att i revisionsberättelsen över denna granskning avgiva utlåtande till stämman och föreslå behöfliga åtgärder.

Stockholm den 4 april 1916.

På utskottets vägnar:

NILS HELGER.

Vid förevarande ärendes slutbehandling hava närvarit: herrar *Helger, Welin, Andersson* i Skrådene, *Andersson* i Milsmaden, *Stenudd, Persson* i Björshyholm, *Hedström, Rydholm, Hedlund* och *Westerström**.

---

* Icke närvarande vid utlåtandets justering.